

ІНСТЫТУТ ПАЛІТЫЧНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ

ПАЛІТЫЧНАЯ СФЕРА

Palitsfera Working Papers No. 6/2026

ДАЛЁКІЯ АЛЬТЭРНАТЫВЫ

Беларусь і «далёкая дуга»
ў 2020–2026 гадах

Palitsfera Working Papers No. 6/2026

ДАЛЁКІЯ АЛЬТЭРНАТЫВЫ БЕЛАРУСЬ І «ДАЛЁКАЯ ДУГА»

ў 2020–2026 гадах

Юрый Стакавецкі

Андрэй Казакевіч, PhD у галіне палітычных навук

ІНСТЫТУТ ПАЛІТЫЧНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ

ПАЛІТЫЧНАЯ СФЕРА

Інстытут палітычных даследаванняў
“Палітычная сфера”

Уводзіны

Эканамічнае і палітычнае значэнне краін «Глабальнага Поўдня» стала важным элементам не толькі сучаснай сусветнай палітыкі, але і замежнай палітыкі Беларусі. Гэты даклад працягвае аналіз, зроблены Інстытутам «Палітычная сфера» ў 2024 годзе.¹

Палітычныя працэсы, якія адбываліся ў Беларусі ў 2020–2021 гг., а таксама ўскосны ўдзел з 2022 года ў вайне Расіі супраць Украіны істотна паўплывалі не толькі на сітуацыю ўнутры краіны, але і на яе знешнепалітычныя прыярытэты. На фоне пагаршэння адносін з дзяржавамі Захаду, скарачэння традыцыйных каналаў знешнеэканамічнага ўзаемадзеяння і неабходнасці дыверсіфікацыі міжнародных сувязяў беларуская дыпламатыя істотна актывізавала працу ў Азіі, Афрыцы, на Блізкім Усходзе і ў Лацінскай Амерыцы. Тэрмін «далёкая дуга» стаў часцей фігураваць як у афіцыйных дакументах, так і ў беларускіх дзяржаўных СМІ.

З 2020 года мы назіраем прыкметны рост колькасці кантактаў на высокім і найвышэйшым узроўнях, пашырэнне дагаворна-прававой базы, пашырэнне міжведамасных сувязяў і паступовае ўмацаванне дыпламатычнай прысутнасці ў краінах «далёкай дугі». У гэтым тэксце прадстаўлены агляд дынамікі развіцця гэтых узаемадзеянняў у 2020–2026 гадах.

Мэта даследавання — выявіць асноўныя тэндэнцыі трансфармацыі палітыкі Беларусі ў дачыненні да краін «далёкай дугі», вызначыць, якія рэгіёны і дзяржавы набылі найбольшае значэнне ў разгляданы перыяд, і паказаць, якім чынам змяненне знешнепалітычнага асяроддзя пасля 2020 года паўплывала на маштабы, характар і інструменты беларускага ўзаемадзеяння з дзяржавамі па-за межамі традыцыйнай еўрапейскай і постсавецкай прасторы.

Апісанне метадаў. У межах даследавання прааналізаваны двухбаковыя кантакты Беларусі з краінамі «далёкай дугі» за перыяд з 2020-га. па ліпень 2026 г. Агульны спіс уключае як двухбаковыя міжведамасныя кантакты (напрыклад, кансультацыі паміж МЗС, сустрэчы міністраў замежных спраў у межах міжнародных форумаў, сустрэчы прадстаўнікоў профільных міністэрстваў), так і візіты на найвышэйшым і высокім узроўнях (прэзідэнцкія і прэм’ерскія візіты, у межах якіх адбываюцца не толькі перамовы першых або другіх асоб дзяржавы, але і шырокае кола міжведамасных сустрэч на ніжэйшым узроўні).

¹ Стакавецкі, Юрый (2024). Знешняя палітыка Беларусі ў напрамку «Глабальнага Поўдня». Асноўныя тэндэнцыі і выклікі. <https://palityka.org/wp-content/uploads/2024/04/Foreign-Policy.pdf>

Неабходна адзначыць, што аналіз падрыхтаваны на аснове вывучэння толькі адкрытых крыніц, таму агульная колькасць мерапрыемстваў за перыяд 2020 – ліпень 2026 г. можа быць няпоўнай. Акрамя таго, інфармацыя пра асобныя эпізоды можа згадвацца ў асобных артыкулах або даведках выключна ў межах пераліку двухбаковых кантактаў і не змяшчаць падрабязных звестак пра іх ход і вынікі.

У якасці крыніц выкарыстання матэрыялы афіцыйных сайтаў МЗС, беларускіх замежных устаноў, беларускіх міністэрстваў, Савета Рэспублікі і Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу, інфармацыйнага агенцтва БЕЛТА, а таксама сайты афіцыйных беларускіх СМІ (Белтэлерадыёкампанія, АНТ, «СБ. Беларусь сегодня»).

Агульныя тэндэнцыі

Тэрмін «далёкая дуга», хоць і ўзнік яшчэ ў 2000-я, канчаткова замацаваўся ў беларускай замежнай палітыцы ў 2016 годзе ў «Нацыянальнай праграме падтрымкі і развіцця экспарту Рэспублікі Беларусь на 2016–2020 гады», зацверджанай пастановай Савета Міністраў ад 1 жніўня 2016 г. № 604. У гэтым дакуменце краіны «далёкай дугі» ўжо фігуруюць непасрэдна як напрамак экспартнай палітыкі. Задача заключалася ў паступовай дыверсіфікацыі экспарту прыблізна паводле формулы: ЕАЭС — ЕС — астатнія дзяржавы/«далёкая дуга» $\approx 1/3 : 1/3 : 1/3$.

Праграма непасрэдна звязвала гэты напрамак з прасоўваннем беларускіх тавараў на рынкі Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. У дакуменце было дадзена наступнае азначэнне: «Да новых перспектывных рынкаў краін “далёкай дугі” адносяцца краіны свету, за выключэннем ЕАЭС, СНД, ЕС, Бразіліі, Венесуэлы, В’етнама, Грузіі, Індыі, Кітая, Кубы, Манголіі, Нігерыі, Пакістана, ЗША і ПАР».

У кантэксце гэтага агляду мы будзем разглядаць «далёкую дугу» як сукупнасць напрамкаў беларускай знешнепалітычнай актыўнасці ў Азіі, Афрыцы і Лацінскай Амерыцы. У матэрыялах пра замежную палітыку МЗС Беларусі традыцыйна вылучае наступныя рэгіёны, якія адносяцца да «далёкай дугі»:

Азія і Акіянія — усе краіны на ўсход ад Ірана, за выключэннем постсавецкіх дзяржаў. Рэгіён аб’ядноўвае найбуйнейшы ў свеце паводле колькасці насельніцтва і эканамічнага патэнцыялу азіяцкі макрарэгіён і значна меншую маштабам Акіянію. У 2025 г. сукупнае насельніцтва Азіі і Акіяніі складала каля 4,88 млрд чалавек (Азія — 4,84 млрд, Акіянія — каля 46,6 млн), а сукупны намінальны ВУП — прыблізна 44,4 трлн дол. (каля 42,3 трлн дол. у Азіі і 2,1 трлн дол. у Акіяніі). Для Беларусі цэнтральнае месца ў рэгіёне займае **Кітай**, адносіны з якім маюць статус усепагоднага і ўсебаковага стратэгічнага партнёрства; да ліку іншых найбольш значных партнёраў адносяцца **Індыя, Іран і Пакістан**, а ў Паўднёва-Усходняй Азіі — найперш **В’етнам і Інданезія**.

Аснову эканамічнага ўзаемадзеяння складае гандаль: Беларусь пастаўляе ў краіны рэгіёна перадусім калійныя ўгнаенні, прадукцыю машынабудавання, хімічныя тавары і харчовыя тавары, адначасова разглядаючы буйныя азіяцкія эканомікі як патэнцыйную крыніцу інвестыцый. Развіваюцца прамысловая кааперацыя і зборачныя вытворчасці, навукова-тэхнічнае і інавацыйнае супрацоўніцтва, адукацыя і транспартна-лагістычныя сувязі; асобнае значэнне ў адносінах з Кітаем маюць удзел Беларусі ў ініцыятыве «Пояс і шлях» і развіццё індустрыяльнага парка «Вялікі камень».

Афрыка і Блізкі Усход. Афрыканскі кантынент, краіны Блізкага Усходу на захад і паўднёвы захад ад Ірана: Турцыя, Ірак, краіны Аравійскага паўвострава, Ізраіль, Сірыя, Ліван, Іарданія і інш. У 2025 г. сукупнае насельніцтва рэгіёна складала прыблізна 1,9 млрд чалавек, а агульны намінальны ВУП — каля 7 трлн дол., пры гэтым значная частка эканамічнага патэнцыялу Блізкага Усходу засяроджаная ў нафтагазавых і фінансавых цэнтрах Персідскага заліва, тады як у Афрыцы вядучую ролю адыгрываюць найбуйнейшыя эканомікі Паўночнай, Паўднёвай і Заходняй Афрыкі. Для Беларусі абодва напрамкі належаць да ліку тых, што развіваюцца найбольш дынамічна ў межах палітыкі «далёкай дугі». У Афрыцы да асноўных партнёраў адносяцца **Егіпет, Зімбабвэ, ПАР, Кенія і Нігерыя**, а на Блізкім Усходзе — **ААЭ, Аман, Катар, Саудаўская Аравія і Сірыя**.

У Афрыцы асноўным напрамкам супрацоўніцтва выступаюць пашырэнне экспарту і прамысловая кааперацыя: пастаўкі грузавой, кар’ернай і сельскагаспадарчай тэхнікі, стварэнне зборачных вытворчасцяў, узаемадзеянне ў сельскай гаспадарцы і забеспячэнні харчовай бяспекі. У адносінах з краінамі Персідскага заліва прыкметна большую ролю адыгрывае інвестыцыйнае супрацоўніцтва, уключаючы праекты ў прамысловасці, будаўніцтве, сельскай гаспадарцы, гандлі і гатэльным сектары; паралельна развіваюцца навукова-тэхнічныя і адукацыйныя сувязі.

Лацінская Амерыка. Мексіка, дзяржавы Цэнтральнай Амерыкі і Карыбскага басейна, увесь Паўднёваамерыканскі кантынент. Гэта буйны рэгіён, які развіваецца і аб’ядноўвае больш за 30 дзяржаў з сукупным насельніцтвам каля 668 млн чалавек і намінальным ВУП прыблізна 7 трлн дол. у 2025 г. Эканамічны патэнцыял у значнай ступені засяроджаны ў найбуйнейшых эканоміках — найперш у Бразіліі, Мексіцы і Аргенціне, пры гэтым важную ролю адыгрываюць таксама сыравінныя рэсурсы, сельская гаспадарка і ўнутраныя рынкі шэрагу краін, якія хутка растуць.

Для Беларусі галоўным гандлёва-эканамічным партнёрам у рэгіёне традыцыйна выступае **Бразілія**, перадусім як буйны рынак беларускіх калійных ўгнаенняў; да ліку найбольш значных палітычных і эканамічных партнёраў адносяцца таксама **Куба, Венесуэла і Нікарагуа**, з якімі падтрымліваецца інтэнсіўны палітычны дыялог і развіваецца супрацоўніцтва ў прамысловасці, сельскай гаспадарцы, пастаўках тэхнікі, фармацэўтыцы і адукацыі. Беларусь захоўвае дыпламатычную прысутнасць у шэрагу ключавых дзяржаў рэгіёна, уключаючы Бразілію, Венесуэлу, Кубу і Аргенціну.

Прынятая ў беларускім МЗС класіфікацыя не адпавядае падрабязнай рэгіяналізацыі ў іншых краінах. У ёй не ўлічваюцца геаграфічныя субрэгіёны, якія традыцыйна вылучаюцца (напрыклад, Блізкі Усход), аднак менавіта гэтая класіфікацыя выкарыстоўваецца пры распрацоўванні праграмных знешнепалітычных дакументаў.

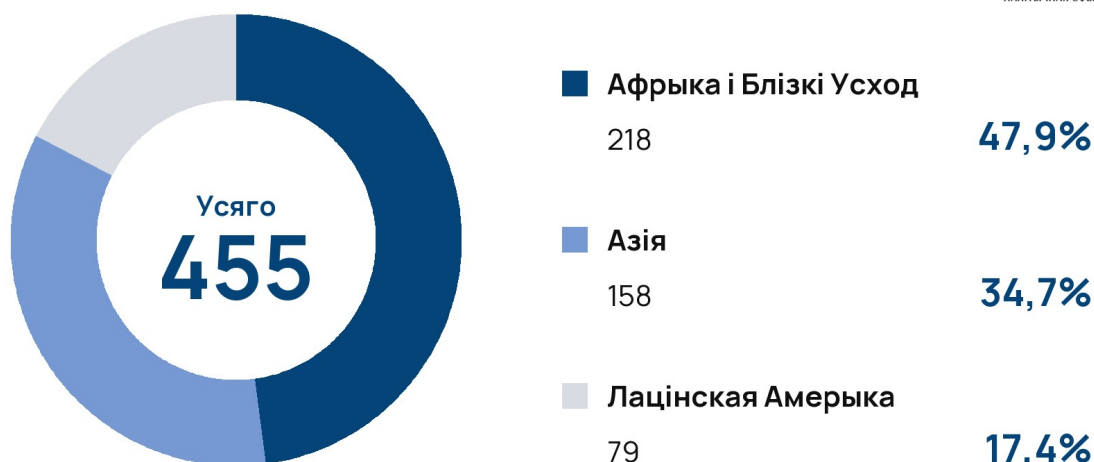
Акрамя таго, супрацоўніцтва Беларусі з краінамі «далёкай дугі» мае фрагментарны характар і ў значнай ступені вызначаецца рэальнай інтэнсіўнасцю двухбаковых кантактаў, а не наяўнасцю адзінай стратэгіі ў дачыненні да асобных рэгіёнаў. Такі падыход можа ўскладняць супастаўленне беларускай палітыкі з палітыкай іншых дзяржаў, якія выкарыстоўваюць іншыя прынцыпы рэгіяналізацыі, але ў кантэксце гэтага даследавання, заснаванага на афіцыйных беларускіх крыніцах, мы прытрымліваемся таго рэгіянальнага падыходу, які выкарыстоўваецца ў беларускім дзяржаўным сектары.

Калі гаварыць пра храналогію, то неабходна вылучыць наступныя перыяды:

2020–2024 гг. — пераходны перыяд. На фоне пандэміі, пратэстаў пасля прэзідэнцкіх выбараў, наступных рэпрэсій, прымусовай пасадкі самалёта Ryanair, а ў далейшым і расійскай агрэсіі супраць Украіны Захад істотна скараціў палітычныя кантакты з Беларуссю, а ўведзеныя ЗША і ЕС санкцыі прывялі да сур'ёзнага зніжэння эканамічнай актыўнасці на гэтым вектары. Значэнне «далёкай дугі» паступова ўзрастае; акрамя аднаўлення традыцыйных напрамкаў супрацоўніцтва ў постпандэмічны перыяд, адна з мэт — выхад на новыя рынкі збыту ў спробе кампенсаваць у кароткатэрміновай перспектыве страту еўрапейскага напрамку.

2024–2026 гг. — актывізацыя працы на «далёкай дузе», пашырэнне геаграфіі супрацоўніцтва. Гэты перыяд характарызуецца наладжваннем кантактаў з новымі перспектыўнымі партнёрамі, пошукам новых апорных пунктаў у рэгіёнах і актыўным пашырэннем беларускай прысутнасці ў краінах «далёкай дугі» (шмат у чым за кошт «перакідвання» дыпламатаў з заходніх напрамкаў). Пры адсутнасці выразных перспектыв аднаўлення заходняга вектара замежнай палітыкі і, што важна, эканамічнага супрацоўніцтва і ва ўмовах неабходнасці захавання традыцыйнай дыверсіфікацыі замежнай палітыкі (улічваючы ўзрастанне эканамічнай залежнасці ад Расіі) развіццё адносін з краінамі «далёкай дугі» набывае больш сістэмны характар.

За перыяд з 2020-га па ліпень 2026 г., паводле беларускіх афіцыйных крыніц, адбылося **455 двухбаковых сустрэч, візітаў і іншых узаемадзеянняў з 75 краінамі/тэрыторыямі**, якія можна аднесці да «далёкай дугі». Па рэгіёнах у выніку атрымліваюцца наступныя суадносіны:

Малюнак 1. Мерапрыемствы па рэгіёнах, 2020–2026.

Больш падрабязна размеркаванне візітаў у кожным рэгіёне што да канкрэтных краін мы разгледзім ніжэй.

Важна разумець, што прадстаўленая ў публічнай прасторы інфармацыя афіцыйных беларускіх крыніц не заўсёды дакладна адлюстроўвае рэальнае становішча спраў. Важнай задачай як для дзяржаўных органаў, так і для дзяржаўных СМІ з’яўляецца дэманстрацыя таго, што Беларусь не толькі не знаходзіцца ў міжнароднай ізаляцыі, але і актыўна праводзіць сваю незалежную і эфектыўную замежную палітыку.

Найбольш яскравы прыклад гэтага — эканамічная выніковасць адносін з дзяржавамі «далёкай дугі». Прасоўванне экспарту — гэта традыцыйна адзін з найбольш важных аспектаў беларускай замежнай палітыкі, таму рост экспарту з’яўляецца ці не ключавым паказчыкам ацэнкі працы МЗС. Афіцыйная беларуская статыстыка замежнага гандлю пасля 2021 года не публікуецца ў адкрытым доступе, аднак звесткі да 2021 года выдатна дэманструюць, што **вельмі часта аб’ём намаганняў, прыкладзеных для развіцця двухбаковых кантактаў, не прыводзіць да прапарцыйнага росту беларускага экспарту.**

Акрамя таго, экспертны патэнцыял Беларусі на рынках «далёкай дугі» абмежаваны спалучэннем лагістычных, фінансавых і структурных праблем:

- Высокі кошт і складанасць лагістыкі.
- Праблемы з плацэжамі і фінансаваннем гандлю: санкцыйныя абмежаванні, скарачэнне карэспандэнцкіх адносін беларускіх банкаў і асцярожнасць

заможных фінансавых інстытутаў ускладняюць разлікі ў доларах і еўра, даванне экспартных крэдытаў, банкаўскіх гарантый і страхаванне ўгод.

- **Моцная канкурэнцыя:** на большасці рынкаў «далёкай дугі» Беларусь канкуруе з Кітаем, Індыяй, Турцыяй, краінамі ЕС, Паўднёвай Карэяй і іншымі буйнымі пастаўшчыкамі, якія часта прапануюць шырэйшую лінейку прадукцыі, мясцовую вытворчасць, крэдытнае фінансаванне і развітую сэрвісную сетку.
- **Абмежаванасць таварнай структуры экспарту:** беларускія пастаўкі ў многія з гэтых краін па-ранейшаму канцэнтруюцца вакол параўнальна невялікай колькасці пазіцый (калійных угнаенняў, сельгастэхнікі, грузавой тэхнікі, нафтахіміі, харчовых тавараў).
- **Недастатковая лакалізацыя і сэрвісная інфраструктура:** для продажу складанай тэхнікі патрэбны склады запчастак, сэрвісныя цэнтры, навучанне персаналу, дылерскія сеткі і пастаянная прысутнасць на рынку. Іх стварэнне патрабуе часу і значных інвестыцый.
- **Недахоп інфармацыі пра мясцовыя рынкі і партнёраў:** беларускія прадпрыемствы традыцыйна лепш ведаюць рынкі Расіі і краін СНД. Праца ў Афрыцы, Азіі або Лацінскай Амерыцы патрабуе іншай маркетынгавай стратэгіі і глыбокага разумення мясцовага дзелавога асяроддзя.
- **Палітычныя і макраэканамічныя рызыкі ў асобных краінах:** нестабільнасць, валютныя абмежаванні, высокі дзяржаўны доўг, дэфіцыт замежнай валюты і змена палітычных рэжымаў могуць прыводзіць да затрымак аплаты або перагляду ўжо ўзгодненых праектаў.

У цэлым апошнія 6 гадоў працы на гэтым напрамку – гэта спроба пераадолець наяўныя абмежаванні, знайсці новыя рынкі і кампенсаваць з дапамогай «далёкай дугі» страту надзвычай важных для Беларусі партнёраў ва ўмовах, калі формула «ЕАЭС — ЕС — астатнія дзяржавы/«далёкая дуга» $\approx 1/3 : 1/3 : 1/3$ » фактычна перастала працаваць.

Краіны Азіі

Азія аб'ядноўвае даўно сфарміраваныя сістэмныя партнёрствы і напрамкі, дынаміка якіх прыкметна ўзрасла ўжо пасля 2024 года.

У 2020–2021 гг. пандэмія моцна абмяжоўвала двухбаковае ўзаемадзеянне. Некаторыя кантакты пераводзіліся ў фармат відэаканферэнцый, а значная частка вочнай дыпламатыі прыпадала на сустрэчы на міжнародных мерапрыемствах.

З 2022–2023 гг. узмацніўся ярка выяўлены эканамічны характар двухбаковага ўзаемадзеяння на азіяцкім напрамку. У цэнтры парадку дня апынуліся прамысловая кааперацыя, сельская гаспадарка, харчовая бяспека, пастаўкі беларускай тэхнікі, угнаенні, фармацэўтыка, адукацыя, транспарт і вайскова-

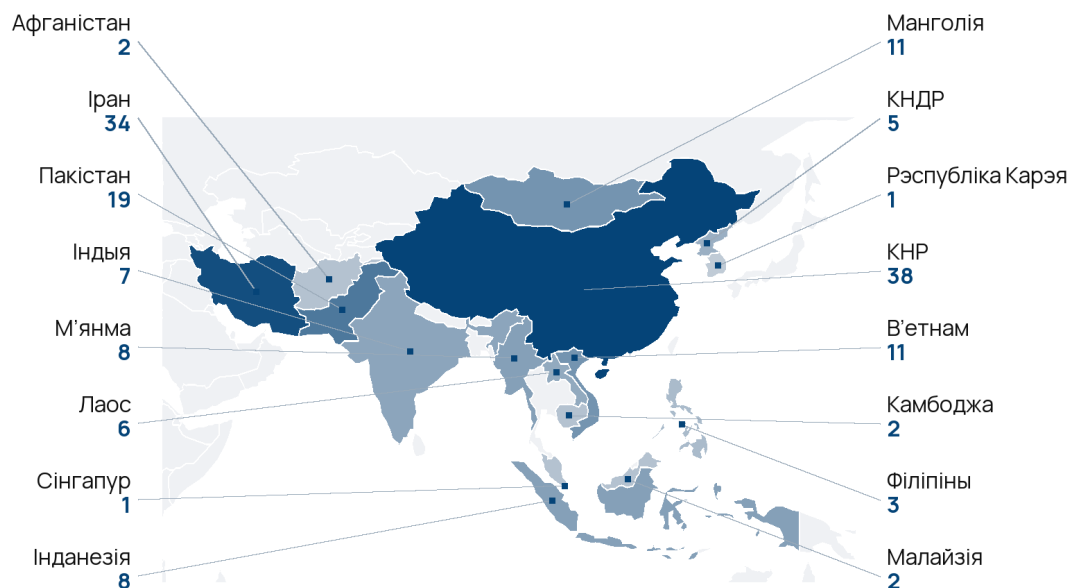
тэхнічнае супрацоўніцтва. Узростанне гэтай актыўнасці непасрэдна звязаная з пагаршэннем адносін з ЕС і частковай стратай заходніх рынкаў.

Пасля 2024 года працэс паскараецца. Істотна пашыраецца ўдзел не толькі МЗС, але і найвышэйшых службовых асоб, урада, Нацыянальнага сходу і галіновых міністэрстваў.

Асаблівае значэнне набываюць **ШАС** (Беларусь стала паўнапраўным членам арганізацыі ў 2024 г.) і **БРИКС** (Беларусь атрымала статус дзяржавы-партнёра ў 2024 г.). Міжнародныя мерапрыемствы ў межах гэтых арганізацый — гэта пляцоўкі, дзе за адну паездку можна правесці цэлую серыю двухбаковых перамоў.

Пасля пандэміі выбудоўваецца наступны механізм аднаўлення актыўных двухбаковых кантактаў: сустрэча на міжнароднай пляцоўцы → візіт па лініі МЗС → актывізацыя міжурадавай камісіі → галіновыя перамовы → прэзідэнцкі або ўрадавы візіт → дарожная карта і пакет пагадненняў.

Адзін запіс = адно мерапрыемства / эпізод кантактаў

158 мерапрыемстваў
усяго ў 16 краінах

Малюнак 2. Азія: колькасць мерапрыемстваў, 2020 – ліпень 2026.

Найлепш гэтая мадэль прасочваецца на прыкладзе Манголіі, Інданезіі, М'янмы і КНДР.

Паводле колькасці візітаў традыцыйна вылучаецца КНР (38 эпیزодаў, з іх 9 — найвышэйшы ўзровень)², значна ўзрасло ўзаемадзеянне з Іранам (34 эпізоды, з іх 9 — на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў), актыўна развіваліся кантакты з Пакістанам (19 эпیزодаў, з іх 7 — на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў), В'етнамам (11 эпیزодаў, 2 на найвышэйшым узроўні), Манголіяй (11 эпیزодаў, з іх 4 — на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў), Інданезіяй (8 эпیزодаў, з іх 4 — на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў). Гэтыя краіны маюць дастаткова доўгую і развітую гісторыю двухбаковых кантактаў з Беларуссю, таму ўстойлівая дынаміка на гэтых напрамках выглядае дастаткова лагічным вынікам працы.

Асабліва цікавая актывізацыя супрацоўніцтва з М'янмай (8 эпیزодаў, з іх 4 — на найвышэйшым узроўні), Лаосам (6 эпیزодаў, з іх 3 — на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў) і КНДР (5 эпیزодаў, з іх 2 — на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў). Гэтыя тры напрамкі — найбольш яскравы прыклад пашырэння супрацоўніцтва з дзяржавамі Азіі, пошуку новых палітычных партнёраў і патэнцыйных рынкаў збыту (што ў большай ступені справядліва для М'янмы і Лаоса).

У якасці важнага напрамку працы варта адзначыць пашырэнне беларускай сеткі замежных устаноў у краінах «далёкай дугі».

Што да Азіі, то ў разгляданы перыяд выразна прасочваюцца дзве хвалі. У 2021–2023 гг. Беларусь узмацняла прысутнасць найперш у найбуйнейшых дзелавых цэнтрах:

² Тут і далей у якасці кантактаў на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў ўлічваюцца эпізоды, дзе хаця б адзін з удзельнікаў мерапрыемства любога з бакоў прадстаўляў адпаведны ўзровень.

Краіна	Горад	Прадстаўніцтва
КНР	Чунцын	Генеральнае консульства
Індыя	Мумбаі	Генеральнае консульства, адкрытае ў 2022 годзе
КНР	Ганконг	Генеральнае консульства, адкрытае ў 2023 годзе
В'етнам	Хашымін	Генеральнае консульства, адкрытае ў 2023 годзе

Малюнак 3. Генеральныя консульствы Беларусі ў Азіі.

Логіка адкрыцця гэтых устаноў пераважна эканамічная: яны ствараліся не ў сталіцах, дзе ўжо былі пасольствы, а ў найбуйнейшых гандлёва-фінансавых і прамысловых цэнтрах.

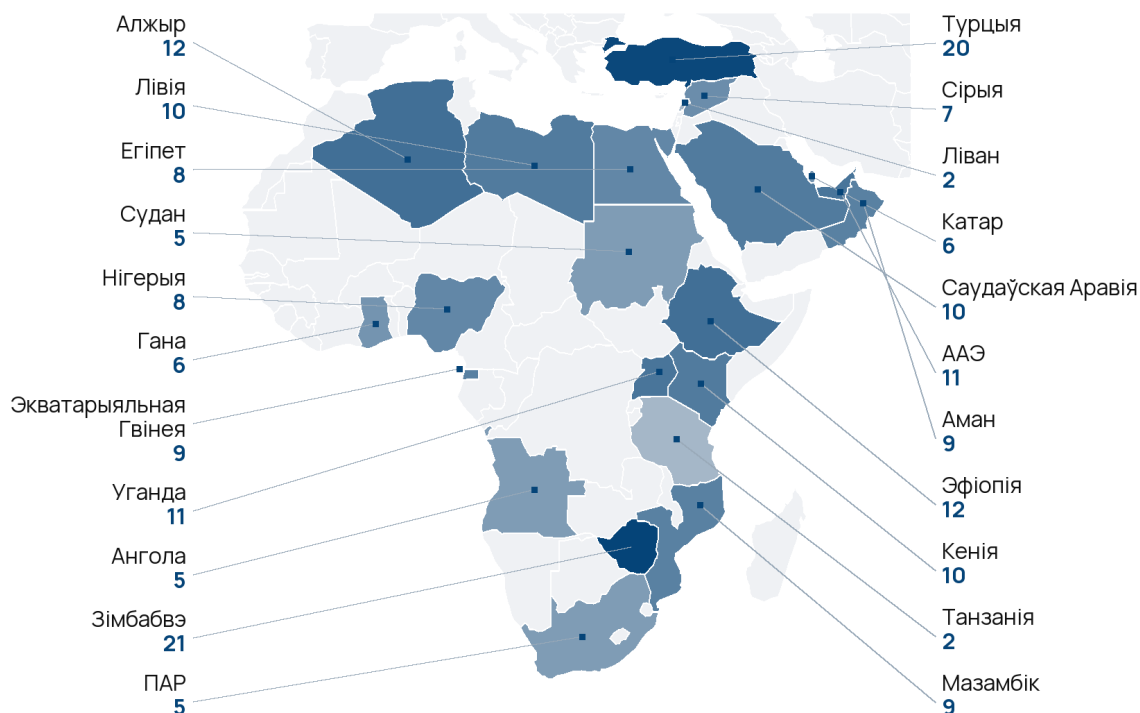
Другая хваля ў 2025–2026 гг. звязаная з палітычнымі «прарывамі»:

- М'янма — дасягнутая дамоўленасць аб стварэнні пасольства Беларусі ў М'янме і павышэнні ўзроўню м'янманскай прысутнасці ў Мінску з Генеральнага консульства да пасольства. У 2026 годзе ішоў практычны працэс рэалізацыі.
- КНДР – пасля прэзідэнцкага візіту ў сакавіку 2026 года прынятае рашэнне адкрыць пасольства Беларусі ў Пхеньяне.

Разам з гэтым пашыраецца і прысутнасць азіяцкіх партнёраў у Беларусі – Інданезія ў 2026 годзе прыняла рашэнне адкрыць уласнае пасольства ў Мінску.

Афрыка і Блізкі Усход

Аб'яднаны рэгіён Афрыкі і Блізкага Усходу з'яўляецца найбуйнейшым паводле колькасці двухбаковых мерапрыемстваў — 218 эпیزодаў, або 47,9% агульнага масіву.

218 мерапрыемстваў
усяго ў 22 краінах

Малюнак 4. Афрыка і Блізкі Усход: колькасць мерапрыемстваў, 2020 – ліпень 2026.

У працы на гэтым напрамку выкарыстоўваюцца два падыходы. У Афрыцы асноўная ўвага ўдзяляецца пашырэнню беларускай прысутнасці. Блізкі Усход — пераважна рэгіён паглыблення ўжо наяўных палітычных і эканамічных сувязяў.

На афрыканскім напрамку Беларусь усё часцей спрабуе выкарыстоўваць комплексную эканамічную мадэль: сельскагаспадарчая механізацыя → пастаўка тэхнікі → сэрвіс → навучанне → экспартнае фінансаванне → магчымая лакалізацыя вытворчасці. У дзяржавах з развітой сыравіннай базай да гэтага дадаюцца горназдабыўная тэхніка, энергетыка і інфраструктура. На Блізкім Усходзе значна вышэйшая роля інвестыцый, фінансаў, лагістыкі, высокіх тэхналогій, ваенна-тэхнічнага супрацоўніцтва.

Пасля 2024 года і на афрыканскім, і на блізкаўсходнім напрамках істотна ўзмацняецца ўдзел прэм’ер-міністра і віцэ-прэм’ераў, парламента і профільных міністэрстваў.

Гаворачы пра Блізкі Усход, неабходна адзначыць як захаванне дынамікі кантактаў з традыцыйнымі партнёрамі ў рэгіёне, такімі як Турцыя (20 эпизодаў, з іх 2 – на найвышэйшым узроўні), ААЭ (11 эпизодаў, з іх 7 – на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў), Сірыя (7 эпизодаў, з іх 3 – на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў), Катар (6 эпизодаў, з іх 3 – на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў), так і актывізацыю працы на адносна новых напрамках, такіх як Саудаўская Аравія (10 эпизодаў) і Аман (9 эпизодаў, з іх 4 – на найвышэйшым узроўні).

За кароткі перыяд адносіны з Аманам прайшлі шлях ад адносна ўмераных кантактаў да абмену візітамі на найвышэйшым узроўні, стварэння сумеснага камітэта па супрацоўніцтве і інвестыцыях і падрыхтоўкі буйных інвестыцыйных праектаў. Акрамя таго, Беларусь разглядае Аман як патэнцыйны транспартна-лагістычны хаб для выхаду да Персідскага заліва і рынкаў Усходняй Афрыкі.

Што да Афрыкі, то тут таксама можна заўважыць выразны падзел на традыцыйных партнёраў — Егіпет (8 эпизодаў, з іх 1 на найвышэйшым узроўні), Нігерыю (8 эпизодаў, з іх 2 – на найвышэйшым узроўні) — і новыя перспектывныя напрамкі, да якіх можна аднесці наступныя дзяржавы:

Краіна	Агульная колькасць двухбаковых мерапрыемстваў	На найвышэйшым узроўні (кіраўнікі дзяржаў і кіраўнікі ўрадаў)
Зімбабвэ	21	11
Алжыр	12	4
Эфіопія	12	3
Уганда	11	2
Кенія	10	4
Мазамбік	9	2
Экватарыяльная Гвінея	9	2
Танзанія	2	2

Табліца 1. Новыя напрамкі супрацоўніцтва ў Афрыцы.

Асаблівае месца ў спісе беларускіх партнёраў у Афрыцы займае Лівія (10 эпизодаў, з іх 3 на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў). Беларусь і Лівія маюць даўнюю гісторыю супрацоўніцтва, аднак звяржэнне рэжыму М.Кадафі і наступная грамадзянская вайна практычна звялі на нішто афіцыйнае ўзаемадзеянне. Аднак пасля 2024 года беларуска-лівійскія кантакты зноў прыкметна актывізаваліся. Пры гэтым Мінск наладжвае адносіны найперш з усходняй часткай лівійскага палітычнага і вайсковага істэблішменту, звязанай з фельдмаршалам Халіфам Хафтарам і падкантрольнымі яму структурамі. Гэта адбываецца на фоне палітычнага расколу Лівіі, які захоўваецца: на захадзе і ўсходзе краіны паралельна дзейнічаюць канкурэнтныя цэнтры ўлады. Узаемадзеянне ўключае палітычныя, урадавыя і эканамічныя кантакты. Дадатковым элементам стала адкрыццё ў Мінску гандлёвага прадстаўніцтва Лівіі.

Зімбабвэ — найбольш актыўны новы партнёр Беларусі ва ўсім рэгіёне. Тут найбольш поўна сфармавалася комплексная мадэль працы ў Афрыцы, у межах якой асноўнай задачай з’яўляецца не столькі павелічэнне аб’ёмаў гандлю, колькі стварэнне апорных пунктаў для паўнаўладнага эканамічнай прысутнасці ў краіне і рэгіёне. Адносіны развіваюцца па некалькіх каналах: прэзідэнты → урад → МЗС → парламент → сельская гаспадарка → прамысловасць → абаронная сфера. Галоўным эканамічным праектам стала механізацыя сельскай гаспадаркі.

Асобныя напрамкі, на прыкладзе якіх у перыяд 2025–2026 гг. заўважная актывізацыя працы на новых для Беларусі напрамках, — гэта Алжыр і Гана. Адносіны з гэтымі краінамі вельмі хутка перайшлі ад стадыі міжведамаснага ўзаемадзеяння да кантактаў на найвышэйшым узроўні: за параўнальна кароткі перыяд ўзаемадзеянне выйшла за межы пераважна тэхнічных і галіновых пытанняў і набыло больш высокі палітычны статус, уключаючы сустрэчы кіраўнікоў дзяржаў.

Пашырэнне дыпламатычнай прысутнасці ў Афрыцы і на Блізкім Усходзе можна прасачыць па некалькіх падзеях. У 2022 годзе Беларусь адкрыла пасольства ў Зімбабвэ. У 2023 годзе Зімбабвэ адкрыла пасольства ў Мінску, што сведчыць пра ўзаемную зацікаўленасць бакоў і дазваляе весці сістэмную працу па ўсіх напрамках супрацоўніцтва.

Што да Экватарыяльнай Гвінеі, то за разгляданы перыяд зафіксавана 9 двухбаковых мерапрыемстваў, з іх 2 візіты на найвышэйшым узроўні. У 2023 годзе па выніках беларуска-гвінейскіх кантактаў на найвышэйшым узроўні прынята рашэнне адкрыць пасольства Беларусі ў Экватарыяльнай Гвінеі. Адначасова абмяркоўвалася адкрыццё пасольства Экватарыяльнай Гвінеі ў Мінску. Гэтыя дамоўленасці ў выніку не былі рэалізаваныя, а ў чэрвені 2026 года беларускі МЗС прыняў пастанову аб закрыцці «пасольскага праекта» ў Малаба³.

³ https://news.zerkalo.io/economics/130410.html#google_vignette

У ходзе перамоў Аляксандра Лукашэнкі з султанам Амана Хайсамам бен Тарэкам была дасягнута дамоўленасць узаемна адкрыць пасольствы ў Маскаце і Мінску. У 2026 годзе пачалася практычная рэалізацыя рашэння.

У 2025 годзе ў Мінску адкрылі лівійскае гандлёвае прадстаўніцтва. Нягледзячы на тое, што гандлёвае прадстаўніцтва не з’яўляецца дыпламатычным прадстаўніцтвам (пасольства Лівіі працуе ў Мінску з 2001 года), гэта важная падзея ў кантэксце развіцця двухбаковых кантактаў. У чэрвені 2026 года падчас візіту прэзідэнта Ганы ў Беларусь бакі падтрымалі ідэю ўзаемнага адкрыцця пасольстваў.

Лацінская Амерыка

На Лацінскую Амерыку прыпадае **79 мерапрыемстваў, або 17,4% агульнага масіву**. Амаль уся актыўнасць прыпадае на даволі невялікую групу дзяржаў. Толькі тры краіны — Куба (22 эпизоды, з іх 7 на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў), Нікарагуа (18 эпизодаў, з іх 3 на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў) і Венесуэла (15 эпизодаў, з іх 2 на найвышэйшым узроўні) — забяспечваюць 55 мерапрыемстваў, або каля 70% усёй лацінаамерыканскай актыўнасці.

Калі дадаць Бразілію (7 эпизодаў), Мексіку (4) і Калумбію (4), шэсць вядучых напрамкаў фарміруюць амаль 90% масіву мерапрыемстваў.

Куба з’яўляецца найбольш актыўным партнёрам Беларусі ў Лацінскай Амерыцы. Гэта адзіная дзяржава рэгіёна, дзе шчыльнасць інстытуцыйных каналаў супастаўная з ключавымі азіяцкімі або афрыканскімі партнёрамі. У адносінах адначасова задзейнічаныя: прэзідэнты → прэм’ер-міністра і віцэ-прэм’еры → МЗС → міжурадавая камісія → абаронныя ведамствы → галіновыя міністэрствы. Асабліва насычаным стаў 2024 год. Адбыліся візіты міністра абароны, начальніка Генеральнага штаба, намесніка прэм’ер-міністра Кубы, прэм’ер-міністра Беларусі і некалькі кантактаў паміж МЗС. У 2025 годзе адбыліся прэзідэнцкія сустрэчы, чарговае пасяджэнне міжурадавай камісіі і афіцыйны візіт Мігеля Дыяс-Канеля ў Беларусь.

У 2024–2025 гг. адбываецца асабліва прыкметны рост супрацоўніцтва з Нікарагуа. У 2024 годзе спачатку адбыўся візіт беларускай дэлегацыі, затым афіцыйны візіт прэм’ер-міністра Рамана Галоўчанкі. У 2025 годзе працягнуліся праца міжурадавай камісіі, кансультацыі МЗС і ўзаемныя візіты. Асноўнай зменай становіцца паступовы пераход ад пераважна палітычнай блізкасці да больш практычных пытанняў у сферах транспарту, сельскай гаспадаркі, інфраструктуры і крэдытавання.

Венесуэла застаецца традыцыйна значным партнёрам Беларусі, аднак з прычыны ўнутрыпалітычнай сітуацыі ў краіне інтэнсіўнасць кантактаў далёкая ад піка адносін перыяду Уга Чавеса.

79 мерапрыемстваў
усяго ў 13 краінах

Малюнак 5. Лацінская Амерыка: колькасць мерапрыемстваў, 2020 – ліпень 2026.

Што да супрацоўніцтва з Бразіліяй, то значная частка кантактаў звязаная з БРІКС і парламенцкімі міжнароднымі мерапрыемствамі. У 2025 годзе Бразілія стала адной з галоўных пляцовак для беларускай шматбаковай дыпламатыі, а паездка Максіма Рыжанкова ў Рыа-дэ-Жанэйра выкарыстоўвалася для шматлікіх двухбаковых кантактаў. Таму роля Бразіліі істотна большая, чым можна было б меркаваць выключна з колькасці ўласна беларуска-бразільскіх мерапрыемстваў.

Мексіка і Калумбія ў асноўным характарызуюцца развіццём кантактаў па лініі парламентаў. Групы дружбы і кантакты дэпутатаў выкарыстоўваюцца як важны канал развіцця адносін пры параўнальна абмежаванай інтэнсіўнасці выканаўчай дыпламатыі.

Маштаб змен дыпламатычнай прысутнасці Беларусі ў Лацінскай Амерыцы ў перыяд з 2020-га па ліпень 2026 г. значна меншы, чым у іншых рэгіёнах. Галоўная падзея — адкрыццё пасольства Беларусі ў Багаце ў 2021 годзе. Адначасова закрылі прадстаўніцтва ў Эквадоры. Такім чынам, у Лацінскай Амерыцы гаворка ідзе пра перанос рэсурсаў з аднаго напрамку на другі.

Заклучэнне

За перыяд 2020–2026 гг. праца з краінамі «далёкай дугі» прыкметна актывізавалася, аднак нельга не заўважыць нераўнамернасць размеркавання рэсурсаў і ўвагі да рэгіёнаў. У той час як у Азіі адзначаюцца паглыбленне стратэгічных партнёрстваў і хуткі рост новых напрамкаў супрацоўніцтва, а ў Афрыцы на фоне традыцыйных партнёраў таксама актыўна развіваюцца новыя напрамкі (Зімбабвэ, Гана і Алжыр), Лацінская Амерыка застаецца «недадаследаваным» рэгіёнам, дзе фактычна маюць значэнне некалькі традыцыйных доўгатэрміновых партнёраў.

Пасля 2020 года значна пашырылася і беларуская дыпламатычная прысутнасць на «далёкай дузе». Шмат у чым гэта стала магчымым дзякуючы вызваленню рэсурсаў на заходнім напрамку – дэградацыя адносінаў прывяла да значнага скарачэння беларускай дыпламатычнай прысутнасці як у ЕС, так і ў Паўночнай Амерыцы. Аднак і тут можна заўважыць тую ж нераўнамернасць, што і ў дынаміцы двухбаковых кантактаў. У той час як у Азіі, Афрыцы і на Блізкім Усходзе расце колькасць замежных устаноў, прычым не толькі ў сталіцах, але і ў рэгіянальных эканамічных цэнтрах, у Лацінскай Амерыцы ўсё абмяжоўваецца «пераездам» пасольства з Эквадора ў Калумбію.

Нягледзячы на тое, што значэнне краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі як патэнцыйных эканамічных партнёраў прыкметна ўзрасло, за мінулыя шэсць гадоў Беларусь не змагла пераадолець згаданыя раней сістэмныя праблемы, ад якіх непасрэдна залежыць эфектыўнасць эканамічных сувязяў. Дарагая лагістыка, праблемы з разлікамі і фінансаваннем, высокая канкурэнцыя, абмежаваная таварная структура, недастатковая лакалізацыя і палітыка-эканамічныя рызыкі асобных рынкаў па-ранейшаму моцна абмяжоўваюць магчымасці беларускага экспарту. Пра гэта сведчыць той факт, што ў вывучаных інфармацыйных матэрыялах надзвычай мала звестак пра канкрэтныя двухбаковыя праекты і яшчэ менш — пра аб'ёмы двухбаковага гандлю, сумы заключаных кантрактаў і іншыя колькасныя паказчыкі, з дапамогай якіх у беларускай афіцыйнай рыторыцы звычайна дэманструецца выніковасць працы.

Асноўны вынік узаемадзеяння з краінамі «далёкай дугі» ў 2020–2026 гг. бачыцца найперш у спробе стварыць новую інфраструктуру вонкавых сувязяў і пашырыць геаграфію прысутнасці. Ацаніць эфектыўнасць праведзенай працы можна будзе толькі па тым, ці змогуць палітычныя кантакты і дамоўленасці ператварыцца ва ўстойлівы экспарт, рэалізаваныя інвестыцыйныя праекты і доўгатэрміновую прысутнасць беларускіх прадпрыемстваў на гэтых рынках. На гэтым этапе мы можам гаварыць толькі пра наяўны патэнцыял супрацоўніцтва, паколькі вынікам беларускай замежнай палітыкі 2020–2026 гг. на напрамку «далёкай дугі» відавочна не хапае канкрэтыкі.

Інстытут палітычных даследаванняў “Палітычная сфера”
ДАЛЁКІЯ АЛЬТЭРНАТЫВЫ
Беларусь і «далёкая дуга» ў 2020–2026 гадах

www.palityka.org

